

ВІДГУК

офіційного опонента – доктора юридичних наук, професора Кузьменко Оксани Володимирівни – на дисертацію Тройчука Руслана Дмитровича на тему: «Адміністративна відповідальність за порушення вимог фінансового контролю», подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»

Актуальності обраної теми дисертації. Ключовим заходом на шляху створення чіткої законодавчої та інституційної платформи для формування та реалізації антикорупційної політики є моніторинг та контроль за декларуванням майна, доходів, витрат та зобов'язань фінансового характеру. Встановлення відповідальності за порушення вимог фінансового контролю стало черговим кроком держави у сфері боротьби із корупцією. Відповідно до Закону України «Про запобігання корупції» несвоєчасне подання без поважних причин декларації, неповідомлення або несвоєчасне повідомлення про суттєві зміни у майновому стані, а також подання завідомо недостовірних відомостей у декларації є правопорушенням, пов'язаних з корупцією.

Разом з тим, незважаючи на вироблення нормативного та інституційного механізмів запобігання корупції у формі здійснення фінансового контролю, неточність формулювань щодо сутності корупційних правопорушень, включаючи адміністративні делікти, призводить до звільнення від відповідальності значної кількості осіб, які несвоєчасно подали декларації осіб, яких уповноважено на виконання функцій держави або місцевого самоврядування.

Це зумовлює потребу у розробленні наукових положень щодо вдосконалення нормативно-правового регулювання виявлення порушень встановленого порядку подання декларації та вироблення практичних рекомендацій з притягнення осіб, які порушують вимоги фінансового контролю, до адміністративної відповідальності, що і обумовлює актуальність цієї роботи.

Саме тому, обрана тематика дисертаційного дослідження Тройчука Руслана Дмитровича є актуальною, своєчасною та відповідає вимогам сучасності, а результати наукових пошуків автора мають науковий, практичний характер.

На сьогодні дисертаційне дослідження Тройчука Руслана Дмитровича є першою в сучасній адміністративно-правовій науці спробою ґрунтовного та фундаментального аналізу адміністративної відповідальності за порушення вимог фінансового контролю.

З огляду наведеного, а також зважаючи на відсутність комплексних монографічних наукових праць із досліджувальної проблематики в науці адміністративного права, необхідністю вдосконалення діючого законодавства у

цій сфері, тема дисертації Тройчука Р.Д. є актуальною для науки та практики, відповідає вимогам сучасних викликів.

Достовірність та наукова новизна одержаних результатів. Достовірність одержаних результатів досягнута дисертантом завдяки використанню значного масиву вітчизняних наукових, нормативних та публіцистичної літератури. При цьому враховувалися праці фахівців з теорії права, адміністративного, адміністративно-процесуального права. Акцентовано увагу на дослідженні положень чинного та перспективного вітчизняного законодавства, що регламентує порядок здійснення фінансового контролю та встановлює відповідальність за порушення його вимог.

Цінність роботи полягає в ґрунтовному аналізі адміністративної відповідальності порушення вимог фінансового контролю, окресленні можливих шляхів теоретичного, нормативного та практичного удосконалення та розвитку даної сфери адміністрування. Зважаючи на це можна констатувати, що достовірність отриманих результатів та обґрунтованість запропонованих пропозицій і рекомендацій визначається правильно обраним методологічним підходом до здійсненого дослідження, достатнім використанням наукового, нормативного та емпіричного матеріалу. Кількість та якість використаних матеріалів, докладність їх аналізу створює передумови для забезпечення достатнього рівня достовірності та обґрунтованості дисертаційної роботи.

Наукова новизна результатів, сформульованих у дисертації, полягає в тому, що дисертація є першим у вітчизняній адміністративно-правовій науці комплексним монографічним дослідженням, присвяченим адміністративній відповідальності за порушення вимог фінансового контролю, а сформульовані та аргументовані автором результати є важливими у теоретичному і практичному аспектах. За результатами ознайомлення з науковими положеннями, що винесені на захист, слід зробити висновок про те, що їх переважна більшість володіє відповідним рівнем наукової новизни і мають важливе теоретичне та практичне значення. З огляду на новизну, чіткість формулювання й значення для науки й практики особливо слід відзначити наступні авторські положення, висновки та рекомендації, що виносяться на захист (стор. 21-24):

На схвалення заслуговують більшість положень наукової новизни, які виносяться на захист зокрема:

вперше:

— визначено види документів, які можуть збиратися сторонами адміністративного провадження в справах про порушення вимог фінансового контролю та які суд може визнати доказами під час судового розгляду з метою: підтвердження або спростовання наявності самої події порушення вимог фінансового контролю; встановлення або спростовання вини особи; надання характеристики особі, яка притягається до адміністративної відповідальності за порушення вимог фінансового контролю, з подальшим визначенням обставини, які пом'якшують або обтяжують відповідальність; визначення обставини, за

яких неможливе провадження у справі щодо порушення вимог фінансового контролю (якщо є такі) тощо;

- сформульовано особливості адміністративного провадження справах про порушення вимог фінансового контролю, що пов'язані з визначенням змісту стадій та порядком регламентації дій, залучення різних за правовим статусом суб'єктів до їх реалізації, наявність строків їх здійснення та настання правових наслідків у зв'язку з їх невиконанням;

- визначено предмет порушення встановлених вимог фінансового контролю в залежності від частин статті 172⁶ КУпАП, зокрема: у частині першій – декларація суб'єкта декларування; у частині другій – відомості про відкриття валютного рахунка в установі банку-нерезидента суб'єктом декларування або членом його сім'ї та відомості про суттєві зміни у майновому стані суб'єкта декларування; у частині третій – декларація суб'єкта декларування, відомості про відкриття валютного рахунка в установі банку-нерезидента суб'єктом декларування або членом його сім'ї та відомості про суттєві зміни у майновому стані суб'єкта декларування; у частині четвертій – завідомо недостовірні відомості, які зазначені суб'єктом декларування у поданій ним декларації;

- обґрунтовано необхідність скасування такого виду санкцій як «конфіскація доходу чи винагороди», яка передбачена у частині 3 ст. 172⁶ КУпАП, так як вказана норма суперечить ст. 29 КУпАП та не відповідає змісту об'єкту та предмету адміністративного делікту щодо порушення вимог фінансового контролю;

удосконалено:

- розуміння про розподіл стадій адміністративного провадження у справах про порушення вимог фінансового контролю;

- характеристику та визначення переліку осіб, які можуть бути суб'єктами адміністративної відповідальності за порушення вимог фінансового контролю;

- визначення поняття «загальний об'єкт порушення вимог фінансового контролю», «родовий об'єкт порушення вимог фінансового контролю», «безпосередній об'єкт порушення вимог фінансового контролю», «суб'єкт порушення вимог фінансового контролю»;

- наукові погляди щодо визначення часу, з якого настає адміністративна відповідальність за несвоєчасне подання декларації в залежності від їх видів, суб'єктів та часу подання, а також за неповідомлення та несвоєчасне повідомлення про відкриття валютного рахунку в установі банку-нерезидента або про суттєві зміни у майновому стані;

- теоретичні положення щодо визначення обов'язкових елементів, які повинні містити постанови у справі про адміністративне правопорушення щодо порушення вимог фінансового контролю;

дістало подальшого розвитку:

– встановлення недоліків, які виникають під час складання адміністративних протоколів про порушення вимог фінансового контролю;

– теоретичні положення щодо стану наукових досліджень проблем адміністративної відповідальності за порушення вимог фінансового контролю;

– характеристика об'єктивної сторони порушення вимог фінансового контролю, яка характеризується зовнішнім проявом посягання на об'єкт, який охороняється адміністративно-правовою санкцією;

– позиція щодо визначення переліку поважних причин (обставин), які можуть бути визнані під час судового розгляду адміністративних справ про порушення вимог фінансового контролю як об'єктивно непереборними при несвоєчасному поданні декларації, неповідомленні або несвоєчасному повідомленні про відкриття валютного рахунку в установі банку-нерезидента або про суттєві зміни у майновому стані, тобто не залежали від волевиявлення особи, пов'язані з дійсно істотними обставинами, перешкодами чи труднощами;

– наукові підходи щодо історичний процес становлення правової системи декларування в нашій державі та запровадження адміністративної відповідальності за порушення вимог фінансового контролю;

– формулювання пропозицій щодо внесення змін до КУпАП та Закону України «Про запобігання корупції», спрямованих на удосконалення правового регулювання норм, що встановлюють адміністративну відповідальність за порушення вимог фінансового контролю.

Оцінюючи наукову новизну основних положень, висновків та рекомендацій, слід відзначити, що у роботі порушені раніше недостатньо розроблені наукові та практичні завдання, розв'язання яких дозволило отримати результати теоретико-прикладного характеру. Всі положення, винесені на захист, необхідним чином відображені й обґрунтовані в дисертації.

Структура роботи, виклад її тексту, оформлення здійсненні відповідно до вимог, які пред'являються до вказаної дисертаційної роботи.

Науково обґрунтованою є структура дисертації, яка дозволила автору повно та всебічно розкрити предмет дослідження. Структура дисертації логічно впливає з поставлених завдань, визначених об'єкта і предмета дослідження й охоплює як теоретичний, так і практичний аспект досліджуваної проблематики. Дисертація складається з анотації, переліку умовних позначень, вступу, трьох розділів, що містять вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел (340 найменування) і чотирьох додатків.

У вступі обґрунтовано актуальність теми дисертації, визначено зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, мету, завдання, об'єкт, предмет і методи дослідження, сформульовано наукову новизну отриманих результатів, охарактеризовано їх практичне значення, наведено дані про апробацію результатів дисертації, публікації за темою дослідження, структуру й обсяг дисертації.

У розділі 1 «Теоретико-методологічні та правові засади адміністративної відповідальності за порушення вимог фінансового контролю» здійснено аналіз наукових публікацій, які стосуються адміністративно-правових заходів протидії корупції, застосування заходів фінансового контролю та адміністративної відповідальності за правопорушення його вимог. Констатовано, що не дивлячись на те, що фінансовий контроль є одним із важливіших компонентів в системі запобігання і протидії корупції в нашій державі, проблематика адміністративної відповідальності за порушення його вимог на сьогодні залишається ще малодослідженою у сучасній адміністративно-правовій науці. Розкрито теоретико-методологічні передумови дослідження адміністративної відповідальності за порушення вимог фінансового контролю. Досліджено історичний процес становлення правової системи декларування доходів в Україні та запровадження адміністративної відповідальності за порушення вимог фінансового контролю, який умовно автор поділив на чотири етапи.

У Розділі 2 «Юридичний склад порушення вимог фінансового контролю» надається характеристика основних елементів складу порушення вимог фінансового контролю: об'єкту, об'єктивної сторони, суб'єкту та суб'єктивної сторони. Зокрема, надається авторське визначення понять «загальний об'єкт порушення вимог фінансового контролю», «родовий об'єкт порушення вимог фінансового контролю», «безпосередній об'єкт порушення вимог фінансового контролю». Визначаючи предмет порушення встановлених вимог фінансового контролю в залежності від частин статті 172⁶ КУпАП. Підкреслюється, що об'єктивна сторона порушення вимог фінансового контролю є зовнішньою стороною правопорушення, має обов'язкові ознаки (діяння у формі дії або бездіяльності). В роботі розкрито основні ознаки об'єктивної сторони порушення вимог фінансового контролю в залежності від диспозиції частин ст. 172⁶ КУпАП, які характеризуються як дією (частини 1, 3 та 4), так і бездіяльністю (частина 2 та 3). Визначається, що суб'єкт порушення вимог фінансового контролю спеціальний, який визначений у примітці до ст. 172⁶ КУпАП, та йому характерні такі ознаки, як місце роботи та займана посада. Суб'єктивна сторона порушення вимог фінансового контролю характеризується лише виною у формі умислу (прямого чи непрямого), коли особа усвідомлює протиправність своїх дій, необережна форма вини тут недопустима.

У Розділі 3 «Особливості провадження у справі про порушення вимог фінансового контролю та застосування заходів адміністративного стягнення» визначено стадії у справах про адміністративні правопорушення про порушення вимог фінансового контролю. Визначено перелік документів, які суд може визнати доказами під час розгляду адміністративного правопорушення, передбаченого ст. 172⁶ КУпАП, та які автором умовно класифікував за певними критеріями. Визначено перелік поважних причин (обставин), які можуть бути визнані під час судового розгляду адміністративних справ про порушення вимог фінансового контролю, як об'єктивно непереборними при несвоєчасному поданні декларації,

неповідомленні або несвоєчасному повідомленні про відкриття валютного рахунку в установі банку-нерезидента або про суттєві зміни у майновому стані, тобто не залежали від волевиявлення особи, пов'язані з дійсно істотними обставинами, перешкодами чи труднощами. Розглянено порядок та особливості судового розгляду адміністративних справ про порушення вимог фінансового контролю, Узагальнено обставини, які були враховані судом та у подальшому сприяли закриттю справи у зв'язку із малозначністю правопорушення. За результатами проведеного дослідження розроблено теоретичні положення та практичні рекомендації щодо застосування положень КУпАП під час порушення вимог фінансового контролю.

У **висновках** дисертації на підставі узагальнення основних положень та результатів проведеного дослідження проблем адміністративної відповідальності за порушення вимог фінансового контролю, сформульовано низку пропозицій, висновків та рекомендацій, що відповідають вимогам наукової новизни, а також мають теоретичне і практичне значення.

Наукове та практичне значення дисертаційного дослідження полягає в тому, що його положення узагальнення, висновки та пропозиції впроваджені у: практичну діяльність антикорупційних підрозділів системи МВС України, а також під час проведення занять в системі службової підготовки Управління запобігання корупції МВС України (акт впровадження Управління запобігання корупції Міністерства внутрішніх справ України від 28 жовтня 2022 р.); законотворчу діяльність – при підготовці змін і доповнень до Кодексу України про адміністративні правопорушення (довідка Комітету з питань правоохоронної діяльності Верховної Ради України від 05 жовтня 2022 р. № 04–27/12–2022/169041); освітній процес Національної академії внутрішніх справ – у системі професійної освіти працівників внутрішньої безпеки, підрозділів запобігання корупції Національної поліції, підвищення кваліфікації поліцейських, при викладанні відповідних навчальних дисциплін та під час підготовки навчальних і методичних посібників, підручників, курсів лекцій (акти впровадження Національної академії внутрішніх справ від 10 лютого 2022 р.).

Повнота викладених матеріалів у публікаціях положень, висновків і рекомендацій, сформованих у дисертації. Основні теоретичні положення, висновки, та практичні рекомендації, що сформульовані в дисертації, відображено у 8 наукових публікаціях, серед яких чотири статті опубліковано у наукових виданнях, включених МОН України до переліку наукових фахових видань з юридичних наук; трьох тезах доповідей, опублікованих у збірниках матеріалів науково-практичних конференцій, а також у одному аналітичному огляді.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації. Підкреслюючи в цілому належний науковий рівень даного дисертаційного дослідження й наукову новизну його результатів слід звернути увагу й на деякі дискусійні моменти.

1. При визначені предмета адміністративного правопорушення за частиною першою статті 172⁶ КУпАП автор правильно зазначив, що предметом у цьому випадку буде декларація осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, про що у подальшому вказане положення було відображено у висновках до дисертаційної роботи. Разом з тим потребує уточнення позиція дисертанта щодо видів декларації, які він відносить до предмету вказаного правопорушення, так як зі змісту роботи, це важко встановити.

2. На сторінках 166-168 автор пропонує вимоги, яким повинен відповідати адміністративний протокол, який складається за порушення вимог фінансового контролю. Разом з тим вказані вимоги вже закріплено у наказі МВС України від 06 листопада 2015 р. № 1376 «Про затвердження Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції». Таким чином необхідно аргументація дисертанта вказаних положень.

3. Розкриваючи зміст етапів становлення сучасної системи електронного декларування та адміністративної відповідальності за порушення вимог фінансового контролю умовно поділити їх на чотири етапи. Зокрема, в останньому четвертому етапі, який на думку автор розпочався з жовтня 2014 року після ухвалення Верховною Радою України Закону України «Про запобігання корупції» та діє по теперішній час, зазначається про суттєве змінення системи декларування в нашій державі у цей період. Одночасно дисертант на сторінці 56–57 надає перелік низки нормативно-правових актів, які регламентують порядок здійснення фінансового контролю в нашій державі. Робота б виграла, як би в ній були визначені особливості подання декларації осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, порядок формування, зберігання, обробки, автоматизованої перевірки та опублікування результатів подання декларацій та інші аспекти здійснення фінансового контролю.

4. Також розкриваючи зміст четвертого етапу дисертантом не було вказано, що Єдиний державний реєстр декларації осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, почав діяти з січня 2017 року, тобто через два с половиною роки після ухвалення у жовтні 2014 року Верховною Радою України Закону України «Про запобігання корупції», відповідно до рішення Національного агентства з питань запобігання корупції від 10 червня 2016 року № 3 «Про функціонування Єдиного державного реєстру декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування».

5. Зі змісту дисертації вбачається обмежене використання дисертантом зарубіжного досвіду в частині здійснення фінансового контролю та відповідальності за порушення його вимог. Враховуючи викладене, хотілося під час захисту почути від дисертанта досвід яких зарубіжних країн він використовував під час дослідження.

Вказані дискусійні положення в цілому не впливають на загальне позитивне враження щодо змісту та важливості дослідження, оскільки більшість із них належить до спірних питань і не торкаються основних, концептуальних положень дисертації.

~~Висновок щодо відповідності дисертації встановленим вимогам.~~
Дисертаційне дослідження «Адміністративна відповідальність за порушення вимог фінансового контролю» є завершеною самостійною кваліфікованою науково-дослідною працею, в якій отримані нові науково-обґрунтовані результати, що мають важливе теоретичне і практичне значення для науки адміністративного права, в якій на достатньому рівні розкрита тема дослідження.

Актуальність теми обумовлюється відсутністю системних наукових досліджень зазначеного кола питань, які б відповідали потребам сьогодення, враховували розвиток правової науки, проблеми законодавчого регулювання та правозастосування.

Загалом рукопис дисертації Тройчука Руслана Дмитровича на тему «Адміністративна відповідальність за порушення вимог фінансового контролю», відповідає спеціальності 081 «Право» та всім вимогам «Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 серпня 2016 р. № 261 (із змінами і доповненнями від 3 квітня 2019 р. № 283), наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (зі змінами від 12.07.2019 р.) і «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44), а її автор – Тройчук Руслан Дмитрович, на підставі прилюдного захисту заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 Право за спеціальністю 081 «Право».

Офіційний опонент:

**доктор юридичних наук, професор,
Заслужений діяч науки і техніки України,
заступник директора Юридичного інституту
ДВНЗ «Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана»
завідувач кафедри публічного
та міжнародного права**

О.В. Кузьменко

*Підпис
засвідчує*

В.О. Редько

Кузьменко

А. Колот